

parea lingviștilor. Or, din acest punct de vedere terminologia lingvistică este deosebit de avantajată, întrucât atunci când se pune problema unor inovații, în persoana lingvistului se întâlnesc ambele prezențe¹.

Cu alte cuvinte, în cazurile în care terminologia lingvistică românească nu are echivalente formale pentru unii termeni rusești, se impune, bineînțeles, crearea lor, de cele mai multe ori prin *decalc* (calc frazeologic sau sintagmatic), evitându-se, implicit, apropierea nedorită cu unii termeni proprii având altă accepție.

Cît privește împrumutul direct, folosit pe scară largă în procesul formării terminologiei noastre gramaticale moderne după modele latino-romanice, acesta își are aici o aplicabilitate extrem de restrinsă, termenii lingvistici pătrunși din rusă fiind, după cum se știe, o adevărată raritate (de ex., *polnoglasie*², în ultimul timp înregistrat lexicografic alături de *plenisonie*, sau *akanie*, *ikanie*). De altfel, în acest domeniu s-a statornicit o « tradiție » sui-generis, de care nu putem să nu ținem seama: folosirea împrumutului lexical, mai ales în limba modernă, pentru redarea termenilor din gramaticile latine³ sau franceze și a calculului lingvistic, în limba veche, pentru traducerea unor termeni din slavonă⁴ sau rusă⁵.

Nu vedem motive care ar împiedica folosirea celui de-al doilea procedeu și în cazul de față, mai ales că, firește, nu se pune problema încetățenirii unor termeni privind gramatica românească, ci redarea adecvată, cu mijloacele limbii române, a unor noțiuni proprii sistemului altei limbi. De fapt, pentru a găsi echivalente unor sintagme ca cele de mai sus (v. p. 309) nici n-ar exista, după toate probabilitățile, o altă cale. Procedul poate fi înțeles și în alte formații similare. Astfel, de exemplu, autorii ediției rusești a dicționarului lui Marouzeau⁶ au format prin decalce termeni ca *полное имя* (fr. *nom plein*, germ. *Vollname*, engl. *full name*, ital. *nome intero*), *соположение* (fr. *juxtaposition*, germ. *Zusammenrückung*, engl. *juxtaposition*, ital. *giustapposizione*) ș.a., necunoscutei terminologiei lingvistice rusești.

Există, însă, și un caz care, prin pluralitatea soluțiilor oferite, dă de gîndit. Unii termeni rusești (sintagme) care pot fi ușor calchiați, au în același timp echivalente românești bine cunoscute, care redau cît se poate de reușit, cu ajutorul unui singur cuvînt, noțiunea corespunzătoare, fără a avea însă nici o legătură, sub raportul echivalenței formale, cu termenul respectiv. Este vorba, bunăoară, de o sintagmă ca *идиоматическое выражение*, textul « expresie idiomatice ». După cum remarcă Florica Dimitrescu, „expresiile idiomatice, în terminologia lingvistică sovietică, corespund locuțiunilor”⁷ din terminologia lingvistică românească. Care va fi deci, în dicționar, echivalentul rus. *идиоматическое выражение*: *expresie idiomatică* sau *locuțiune*? Ambele traduceri sînt fără cusur, întrucît prima respectă specificul formal al sintagmei rusești, iar cea de a doua constituie un echivalent semantic în spiritul terminologiei lingvistice românești (și, după cum se poate constata, ambele variante redau cu fidelitate conținutul termenului în discuție). Fără a propune o soluție definitivă, credem că în asemenea situații trebuie folosit echivalentul propriu: introducerea unui dublet n-ar face decît să încerce, inutil, terminologia existentă. În sprijinul unei asemenea soluții ar veni și alți termeni ca, de pildă, *крылатые слова*⁸ «aforisme», a căror calchiere în limba română (textual «cuvinte înaripate») ar fi, evident, nefirească.

4. Cîteva precizări în legătură cu caracterul dicționarului și lista de cuvinte. În rezolvarea acestei probleme am ținut seama de dicționarele explicative din Franța și U.R.S.S., menționate mai sus, de dicționarul bilingv apărut în 1960 la Praga⁹ și de dicționarul poliglot, al limbilor slave¹⁰, în curs de elaborare. Dintre dicționarele mai vechi, pe care le-am avut la îndea-

¹ Vezi P. Ivić, art. cit., p. 18.

² Vezi *Dicționar rus-român*. Redactor responsabil Gh. Bolocan, Editura științifică, București, 1964, s.v. *полногласие*. Cf. și un alt echivalent, recent pus în circulație de acad. E. Petrovici, *plefonie* (v. *Rsl*, IV, 1960, p. 59 și urm.).

³ V., de pildă, Ion Cheție, *Primă gramatică română avînd modernă*, în *Onaziu lui Iorgu Iordan*, Ed. Academiei, București, 1958, p. 333–343.

⁴ Cf. Diomid Strungaru, *Gramatica lui Smotrișki și prima gramatică românească*, în *Rsl*, IV (1960), p. 289–306.

⁵ Cf. Victor Vascenco, *Calcuri savante formate în limba română după modele rusești (secolele XVIII și XIX)*, în « Culegere de studii. Limbă-literatură-metodică », București, 1962, p. 68 și urm.

⁶ *Lexique de la terminologie linguistique française, allemand, anglais, italien par J. Marouzeau*, 3-e édition, Paris, 1951 (în versiune rusească: Ж. Марузо, *Словарь лингвистических терминов*, Москва, 1960).

⁷ Florica Dimitrescu, op. cit., p. 28 (nota 1).

⁸ Expresia se întâlnește și în alte limbi, neromanice. Cf. germ. *geflügeltes Wort*, corespondent exact, probabil chiar prototip, al rus. *крылатое слово* (v. *Немецко-русский словарь*. Под редакцией А.А. Лепинга и Н. П. Страховой, Москва, 1962, s.v. *geflügelte*), ceh. *okřídlené slovo* (v. *Česko-ruský slovník*. Zpracoval kolektiv pracovníků... pod vedením K. Horálka, B. Ilka, L. Kopeckého, Praha, 1958, s. v. *okřídlený*) ș.a.

⁹ *Rusko-český slovník lingvistické terminologie*. Zpracovali dr. O. Man a prom. fil. L. Koval za redakce akad. Boh. Havránka etc., Praha, 1960.

¹⁰ Vezi «Вопросы языкознания», nr. 5, 1960, p. 149–151; nr. 5, 1962, p. 161–162.